

T.C.
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU
2.DAİRE KARARI

Başvuru Numarası : 2024/198
Toplantı Tarihi/Sayısı : 3.9.2024/50
Karar Numarası : 2024/867
Başvuran : M. Y.
Başvuran Vekili : -
Adres : -
Muhatap Kurum/Kişi : Erzincan T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü
Muhatap Adres : -

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuranın; infaz rejimine uygun olmadığı halde tek kişilik odada tutulduğu ve açık havadan yararlanma hakkının sınırlandırıldığı, spor faaliyetlerine katılmadığı, açlık grevinde olmasından dolayı ayran verilmesi gerekirken verilmediği, refakatçi bulundurmadığı, farklı suç tipinden mahpuslarla aynı blokta tutulduğu iddialarına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran, başvuru dilekçesinde özetle:

a. 16/1/2024 tarihinden itibaren 10 günlük açlık grevine başladığını, hücre cezası almadığı halde eylemine başladığı tarihte tek kişilik odaya alındığını,

b. Açık havaya gün boyu çıkma hakkı olması gerekirken sadece 1 saatlik açık havaya çıkma hakkı verildiğini,

c. Açık veya kapalı spor salonundan 1.5 saatlik yararlanma hakkı bulunmasına rağmen bu hakkının kullanılmadığını,

ç. Açlık grevine giren mahpusların işesinde kan basıncı dengeleyici olarak ayran bulunmasına rağmen kendisine ayran verilmediğini,

d. Açlık grevinde olduğu için yanında refakatçi bulundurmasına izin verilmesi gerektiğini ancak yanına refakatçi verilmediğini,

e. Yargılandığı suç tipinden farklı suç tiplerine mensup olan mahpuslarla aynı blokta tutulduğunu iddia etmektedir.

3. Muhatap Erzincan T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğünden alınan yazılı görüşte özetle:

a. 16/1/2024 tarihinde açlık grevine girmiş olan başvuran hakkında, eyleminin niteliğine uyar biçimde 1 ay boyunca bazı etkinliklere katılmaktan alıkoyma cezasının uygulandığı,

b. Mevzuatta diğer mahpusları açlık grevine teşvik edenler hakkında hücreye koyma cezasının öngörüldüğü,

c. Hakkında disiplin soruşturması yürütülen mahpusun odasının değiştirilebileceği ve diğer mahpuslardan

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

ayrılabilirliği,

ç. Başvuran hakkında başlatılmış olan soruşturmadan dolayı mevzuat dahilinde bir önlem olarak başvuranın tek kişilik odaya alındığı ifade edilmektedir.

4. Muhatabın yazılı görüşüne karşı başvuran tarafından sunulan yazılı görüşte özetle:

a. Mevzuatta açlık grevi eyleminin karşılığı olan disiplin yaptırımının bazı etkinliklere katılmaktan alıkoyma olduğu ancak verilmiş bir hücreye koyma cezası olmamasına rağmen kendisinin 10 gün boyunca tek kişilik odada tutulduğu,

b. Hakkında başlatılan disiplin soruşturması 19/1/2024 tarihinde verilen disiplin cezası kararı ile sonlandırıldığı halde 25/1/2024 tarihine kadar tek kişilik odada tutulmaya devam ettiği,

c. Bir tedbir olarak oda değişikliği yapılmasının, kavga ve benzeri durumlarda gerçekleştirilen bir uygulama olduğu, kendisinin gerçekleştirdiği eylem karşılığında bu tedbirin uygulanmasının orantısızlık teşkil ettiği ifade edilmektedir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın "*Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı*" başlıklı 17'nci maddesine göre:

"Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir. (...) Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz. (...)"

6. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun "*Kurumun görevleri*" başlıklı 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (i) bendinde; özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek Kurumun görev alanları arasında düzenlenmiştir.

7. 6701 sayılı Kanun'un "*Başvurular*" başlıklı 17'nci maddesinin birinci ve sekizinci fıkralarında; özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin Kuruma bizzat başvuru yapabileceği hükme bağlanmıştır.

8. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in "*Ön inceleme yapılması*" başlıklı 48'inci maddesinin birinci fıkrasına göre:

"Kuruma yapılan başvurular, inceleme ve araştırmaya geçilmeden önce ön incelemeye tabi tutulur..."

9. Mezkûr Yönetmelik'in "*Karar türleri*" başlıklı 65'inci maddesine göre:

"(1) Kurum, yapılan başvuru veya resen inceleme kapsamında yaptığı inceleme ve araştırma sonucunda incelenemezlik kararı, gerekçeli kabul edilmezlik kararı, gönderme kararı, ihlal kararı, idari yaptırım kararı, uzlaşma kararı, ret kararı ve karar verilmesine yer olmadığına dair karar verir."

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

10. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun amacı; insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmektir.

11. 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinde; insan hakları ihlallerini resen incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek Kurumun görevleri arasında sayılmıştır.

12. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), bir kötü muamelenin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS)'nin 3'üncü maddesi kapsamında değerlendirilebilmesi için belli bir şiddet seviyesine ulaşması gerektiğini; bu asgari seviyenin göreceli olduğunu; vakadaki muamelenin niteliği ve bağlamı, icrasının şekli ve yöntemi, süresi, fiziksel ve ruhsal etkileri ve bazı durumlarda mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi koşullara bağlı olduğunu ifade etmektedir (AİHM, *Said Bouyid/Belçika*, B. No: 23380/09, 28/09/2015, para. 86).

13. AİHM'e göre, kötü muamele iddialarının uygun delillerle desteklenmesi gerekmektedir (AİHM, *Hildegard Klaas, Monika Klaas/Almanya*, B. No: 15473/89, 22/9/1993, para. 30). Mahkeme, bir delilin değerlendirilmesinde makul şüphenin ötesinde bir kanıtlama standardını kabul etmekle birlikte böyle bir kanıtlamaya yeterince güçlü, açık ve tutarlı çıkarsamalardan veya aynı biçimde çürütülememiş karinelere de varılabileceğini eklemektedir (AİHM, *Kuzey İrlanda/Birleşik Krallık*, B. No: 5310/71, 18/1/1978, para. 161).

14. Somut başvuruda başvuran, açlık grevine başlaması nedeniyle tek kişilik odaya alınmasının haksızlık teşkil ettiğini iddia etmektedir.

15. 29/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un "*Cezayı çekme, güvenlik ve iyileştirme programına uyma*" başlıklı 26'ncı maddesine göre:

"(1) Hükümlü, hapis cezasının yerine getirilmesine katlanma ve bu amaçla düzenlenen infaz rejimine uygun tutum ve davranışlar içinde bulunmakla yükümlüdür.

(2) Hükümlü, ceza infaz kurumunun güvenlik ve iyileştirme programlarına tam bir uyum göstermekle yükümlüdür. Her ne amaçla olursa olsun, bilerek kendi yaşamlarını ve bedensel bütünlüklerini tehlikeye düşürecek eylemlere girişmeleri, cezanın yerine getirilmesine katlanma yükümlülüğünün ihlali sayılır."

16. 5275 sayılı Kanun'un "*Disiplin cezalarının niteliği ve uygulama koşulları*" başlıklı 37'nci maddesinin birinci fıkrasına göre:

"Hükümlü hakkında kurumda, düzenli bir yaşamın sürdürülmesi, güvenliğin ve disiplinin sağlanması bakımından kanun, yönetmelikler ile idarenin uyulmasını emrettiği veya gerekli kıldığı davranış ve tutumları, kusurlu olarak ihlâl ettiğinde, eyleminin niteliği ile ağırlık derecesine göre Kanunda belirtilen disiplin cezaları uygulanır. Hükümlünün duruşma, sağlık, eğitim ve çalışma gibi nedenlerle geçici olarak kurum dışında bulunduğu yerler de bu fıkranın uygulanması bakımından kurum olarak kabul edilir."

17. 5275 sayılı Kanun'un "*Bazı etkinliklere katılmaktan alıkoyma*" başlıklı 40'inci maddesinin ilgili bölümüne göre:

"(1) Bazı etkinliklere katılmaktan alıkoyma cezası, hükümlünün bir aydan üç aya kadar süreyle kurumun kültürel ve spor etkinliklerine katılmaktan yoksun bırakılmasıdır.

(2) Bazı etkinliklere katılmaktan alıkoyma cezasını gerektiren eylemler şunlardır:

(...)

g) Açlık grevi yapmak."

18. 5275 sayılı Kanun'un "*Yönetim tarafından alınabilecek tedbirler*" başlıklı 49'uncu maddesine göre:

"(1) Yönetim, disiplin soruşturması yapılan hükümlünün odasını, iř ve çalışma yerini değiştirebilir,

hükümlüyü kurumun başka kesimine nakledebilir veya diğer hükümlülerden ayırabilir.

(2) Kurumun düzeninin ve kişilerin güvenliklerinin ciddi tehlikeyle karşı karşıya kalması hâlinde, asayiş ve düzeni sağlamak için Kanunda açıkça belirtilmeyen diğer tedbirler de alınır. Tedbirlerin uygulanması, disiplin cezasının verilmesine engel olmaz."

19. 5275 sayılı Kanun'un "*Hükümlünün barındırılması ve yatırılması*" başlıklı 63'üncü maddesinin birinci fıkrasına göre:

"Tehlikeli hâli bulunan hükümlü ancak bir veya üç kişilik odalarda, diğer hükümlüler ise kurumun fizikî yapısı, kapasite durumu ve güvenlik gerekleri göz önüne alınarak cezaevi yönetimi tarafından belirlenecek sayıda mahkûmun kalabileceği odalarda barındırılırlar."

20. 5275 sayılı Kanun'un "*Hükümlünün kendisine verilen yiyecek ve içecekleri reddetmesi*" başlıklı 82'nci maddesine göre:

"(1) Hükümlüler, hangi nedenle olursa olsun, kendilerine verilen yiyecek ve içecekleri sürekli olarak reddettikleri takdirde; bu hareketlerinin kötü sonuçları ile bırakacağı bedensel ve ruhsal hasarlar konusunda ceza infaz kurumu hekimince bilgilendirilirler. Psiko-sosyal hizmet birimince de bu hareketlerinden vazgeçmeleri yolunda çalışmalar yapılır ve sonuç alınamaması hâlinde, beslenmelerine kurum hekimince belirlenen rejime göre uygun ortamda başlanır.

(2) Beslenmeyi reddederek açlık grevi veya ölüm orucunda bulunan hükümlülerden, birinci fıkra gereğince alınan tedbirlere ve yapılan çalışmalara rağmen hayatî tehlikeye girdiği veya bilincinin bozulduğu hekim tarafından belirlenenler hakkında, isteklerine bakılmaksızın kurumda, olanak bulunmadığı takdirde derhâl hastaneye kaldırılmak suretiyle muayene ve teşhise yönelik tıbbî araştırma, tedavi ve beslenme gibi tedbirler, sağlık ve hayatları için tehlike oluşturmamak şartıyla uygulanır.

(3) Yukarıda belirtilen hâller dışında, bir sağlık sorunu olup da muayene ve tedaviyi reddeden hükümlülerin sağlık veya hayatlarının ciddi tehlike içinde olması veya ceza infaz kurumunda bulunanların sağlık veya hayatları için tehlike oluşturan bir durumun varlığı hâlinde de ikinci fıkra hükümleri uygulanır.

(4) Bu maddede öngörülen tedbirler, kurum hekiminin tavsiye ve yönetimi altında uygulanır. Ancak, kurum hekiminin zamanında müdahale edememesi veya gecikmesi hükümlü için hayatî tehlike doğurabilecek ise, bu tedbirlere ikinci fıkrada belirtilen şartlar aranmaksızın başvurulur.

(5) Bu madde uyarınca hükümlülerin sağlıklarının korunması ve tedavilerine yönelik zorlayıcı tedbirler, onur kırıcı nitelikte olmamak şartıyla uygulanır."

21. Başvuru kapsamındaki bilgi ve belgeler incelendiğinde; başvuranın tek kişilik odaya alınmasının disiplin soruşturması kapsamında tedbir mahiyetinde gerçekleştirilen bir uygulama olduğu, mahpusların odalarının değiştirilmesinde Kurum İdaresinin takdir yetkisine sahip olduğu, bu doğrultuda muhatap Kurum tarafından gerçekleştirilen işlemlerin mevzuata uygun olduğu değerlendirilmiş olup başvuranın tek kişilik odaya alınmasının haksızlık teşkil ettiği iddiası bakımından hak ihlalinin olmadığı kanaatine varılmıştır.

22. Başvuranın bir diğer iddiası, açlık grevi sebebiyle tek kişilik odada tutulduğu süreç içerisinde açık havadan yararlanma süresinin günde 1 saat ile sınırlandırıldığı ve açık veya kapalı spor salonundan 1.5 saatlik yararlanma hakkı bulunmasına rağmen bu hakkının kullanılmadığı hususlarına ilişkindir.

23. "*Açık havada egzersiz yapma konusunun üzerinde özellikle durulmalıdır. Mahpusların (tercihen genel bir faaliyet programının bir parçası olarak) her gün açık havada en az 1 saat egzersiz yapabilmesi şartı, temel bir önlem olarak genel kabul görmüştür. CPT, istisnasız bütün mahpuslara (ceza olarak hücre hapsinde olanlar dahil) her gün açık havada egzersiz yapma imkanı verilmesi gerektiğine*

dikkat çekmektedir. Açık havada egzersiz yapılacak yerlerin makul büyüklükte ve mümkün olduğunca kötü hava şartlarında koruma sağlayacak biçimde olması gerektiği barizdir.” (CPT, 2. Genel Rapor, Hapis, CPT/Inf (92) 3, para. 48.)

24. 5275 sayılı Kanun’un “*Beden eğitimi*” başlıklı 87’nci maddesine göre:

“(1) *Hükümlünün toplumsal, ruhsal ve bedensel gelişmelerini sağlamak amacıyla fizik ve ruhsal sağlık durumlarının elverdiği ölçüde spor, beden eğitimi ve eğlendirici etkinliklere katılmasına müsaade olunur ve olanaklar ölçüsünde yer ve araç sağlanır.*

(2) *Açık havada çalışmayan veya kapalı ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlüye, hava koşulları elverdiği ölçüde, günde en az bir saat açık havada gezinmek olanağı verilir. Bu süre içerisinde bireysel spor da yapılabilir. Kurum dışındaki etkinliklere açık ceza infaz kurumları ile çocuk eğitimevlerinde bulunan hükümlüler katılabilirler.*”

25. Başvuran her ne kadar açık havadan yararlanma süresinin 1 saatle sınırlandırıldığını ve spor salonundan yararlanmadığını iddia etmişse de mevzuatta açık havadan yararlanma bakımından asgari 1 saatlik sürenin öngörülmüş olduğu ve muhatap Kurumun ilgili mevzuat çerçevesinde işlem yaptığı, başvuranın spor salonundan yararlanamamasının sebebinin ise almış olduğu *bazı etkinliklere katılmaktan alıkoyma* cezası olduğu, bu çerçevede muhatap Kurum tarafından gerçekleştirilen uygulamaların mevzuata uygun olduğu değerlendirilmiş olup söz konusu iddia bakımından hak ihlali bulunmadığı kanaatine varılmıştır.

26. Başvuru kapsamındaki diğer iddialar, açlık grevinde olmasına rağmen başvurana ayran verilmediğine ve yanında refakatçi bulundurmasına izin verilmediğine ilişkindir.

27. Anayasa Mahkemesi (AYM), kötü muameleyle maruz kalması nedeniyle mağdur olduğunu ileri süren kişilerin kötü muamele yasağı kapsamına giren ağırlıkta bir muamele görmüş olabileceklerini gösteren emareleri ve delilleri sunmaları gerektiğini; bu kapsamda mağdur olduğunu ileri süren kişilerin açıklamalarının olgulara dayanmaması, iddialarının delillerle desteklenmemesi hatta kimi zaman delillerin uyumsuzluğu, kötü muamelenin yapıldığı yer, zaman ve diğer konulardaki çelişkili ifadeleri gibi hususların kötü muamelenin gerçekliğini şüpheye düşüreceğini ifade etmektedir (AYM, *Beyza Metin*, B. No: 2014/19426, 12.12.2018, para. 45-46).

28. Başvuran her ne kadar açlık grevinde olmasına rağmen kendisine ayran verilmediğini iddia etmiş olsa da Kurumumuza bu hususu ispatlayacak herhangi bir delil sunmamıştır. Kaldı ki mevzuatta açlık grevine başlayan mahpusların beslenme rejimlerinin hekimce belirleneceği öngörülmüş olup ayran veyahut diğer belirli bir besin maddesi özel olarak öngörülmemiştir. Benzer şekilde, açlık grevine başlayan mahpuslara diğer mahpusların refakat etmesi de bir zorunluluk olarak değerlendirilmemektedir. Bu doğrultuda, başvuru kapsamındaki mezkur iddialar bakımından hak ihlalinin söz konusu olmadığı değerlendirilmiştir.

29. Başvuranın bir diğer iddiası, yargılandığı suç tipinden farklı suç tiplerine mensup olan mahpuslarla aynı blokta tutulduğuna yöneliktir.

30. 29/3/2020 tarihli ve 31083 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yönetmelik’in “*İdare ve gözlem kurulunun görev ve yetkileri*” başlıklı 28’inci maddesinin ilgili bölümüne göre:

“İdare ve gözlem kurulu aşağıda sayılan işleri yapmakla görevli ve yetkilidir:

(...) b) *Hükümlülerin kurumlara kabullerinden sonra kalacakları odaları belirlemek.*

c) *Kurumlarda kalmakta olan hükümlüleri gruplandırmak.*

ç) *Hükümlülerin kalmakta oldukları odaları değiştirmek (...)*”

31. İlgili mevzuat hükümleri uyarınca, mahpusların kalacakları odaları belirleme ve değiştirme hususunda muhatap Kurum İdaresine verilmiş bir takdir yetkisinin mevcut olduğu, bu doğrultuda başvuru kapsamındaki söz konusu iddia bakımından herhangi bir hak ihlalinin söz konusu olmadığı değerlendirilmiştir.

32. Sonuç olarak; yukarıda açıklanan nedenlerle başvurudaki iddialar kapsamında hak ihlalinin bulunmadığı kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

A. Başvuruda KÖTÜ MUAMELE YASAĞININ İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

3/9/2024 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

e-imzalıdır

Muhammet Ecevit CARTİ
Daire Başkanı

e-imzalıdır

İsmail AYZ
Üye

e-imzalıdır

Mehmet Emin GENÇ
Üye

e-imzalıdır

Saffet BALIN
Üye

e-imzalıdır

Ünal SADE
Üye